

SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE A DIRECȚIEI PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

Intrate de mai mulți ani în tradiția Direcției Patrimoniului Cultural Național, sesiunile anuale de comunicări științifice marchează — prin problematica lor și prin însăși perioada din an în care sînt programate — evenimente cu adînci semnificații. Pe plan științific, ele reprezintă bilanțul unei laturi din activitatea pe un an a instituției, iar temporal se situează în momentul de trecere — început sau continuare — spre o nouă etapă, cea în care se concentrează efortul maxim în cercetare și restaurare. În același timp, ele reprezintă corolarul suitelor de microsesiuni lunare, inaugurate din inițiativa prof. Vasile Drăguț și devenite manifestări curente ale instituției.

Ca și în sesiunile anuale precedente, cele 16 comunicări — prezentate timp de două zile, în 15—16 mai a.c. — acoperă prin tematica lor întreaga gamă de preocupări a DPCN: cercetarea arheologică, istorică, de arhitectură și de istoria artei, restaurarea, evidența științifică modernă a patrimoniului cultural național.

O temă majoră a sesiunii a constituit-o prezentarea rezultatelor unor cercetări complexe privind vechimea, momentul și condițiile apariției ca și evoluția unor străvechi așezări — orașe și cetăți — din țările române.

Mai vechile cercetări arheologice ale lui Dinu V. Rosetti, unul dintre decanii de vîrstă ai arheologiei medievale din Țara Românească, concentrate în centrul istoric al orașului Pitești (*Observații arheologice privind vechimea orașului Pitești*), au confirmat știri documentare care atestă existența tîrgului în secolul al XIV-lea, ca și construirea unor curți domnești de către Constantin Șerban în deceniul IV al secolului al XVII-lea.

Ca un obiect comun — orașul Pitești — comunicarea arh. Eugenia Greceanu (*Structura urbană medievală a orașului Pitești*) se înserează într-o suită de studii consacrate de către autoare evoluției unor orașe din Moldova și Țara Românească. Pornind de la analiza documentelor — scrise sau desenate — din diferite faze de existență ale orașului, se demonstrează continuitatea în timp a tramei stradale ca o dovadă a evoluției și în același timp a persistenței unor elemente, urbanismul fiind în acest context un document nu doar pentru istoria arhitecturii în sine, ci și pentru istoria ca atare a orașului, pentru viața sa socială, economică și politică.

În același sens pleda manifest comunicarea lui Liviu Rotman (*Despre importanța izvoarelor materiale în cercetarea istoriei moderne a României*), autorul oprindu-se la ultimele decenii ale secolului XIX. Comunicarea încearcă să descifreze, în caracterul eclectic al unei arhitecturi „măruntă”, marca socială și de gust a unei întregi societăți și implicațiile mai largi ale acesteia, economice și politice, caracteristice pentru orașul românesc la finele secolului.

Pe alte coordonate, dar legat tot de geneza și istoria așezărilor în raport larg cu fenomenul general politico-social și cultural al unor epoci din istoria medievală a Moldovei, se situează comunicarea prof. Vasile Drăguț (*Date noi despre cetățile de scaun din Moldova medievală*). Marcînd trei categorii de fortificații în funcție de raportul stabilit față de așezări adiacente: a) cetăți de scaun sau reședințe domnești în care schema inițială a organizării sistemului defensiv este în funcție de prezența orașului (Suceava, Cetatea Albă, Iași, Hirău, Hotin, Siret, Roman, Bacău, Cotnari), b) fortificații independente, nelegate de existența unui oraș (Cetatea Neamțului), c) fortificații în care preocuparea pentru organizarea sistemului defensiv nu implică prezența domniei acolo (Chilia, Tighina, Bîrlad, Orhei), comunicarea prezenta pe scurt și istoria fiecărei așezări. În același timp, se sublinia existența unui sistem defensiv coerent în timpul domniilor lui Petru Mușat și Ștefan cel Mare, diferit de ceea ce oferea apusul contemporan, ca o probă peremptorie a efortului de consolidare a statului centralizat, domnia asumîndu-și dreptul controlului localităților, reflex al unei lucidități, politice și militare, care favorizează de timpuriu dezvoltarea unitară a artei din Moldova.

Un alt grup de comunicări se organizează în jurul temei majore a arhitecturii în lemn — fie că sînt argumente în plus pentru marcarea legăturii creatoare a românilor de pe ambele versante ale Carpaților (arh. Tudor Oțeleșanu, *Contribuții la cunoașterea arhitecturii bisericilor de lemn din Transilvania*), vizibile în unitatea tipologiei unor planuri de biserică din Moldova și Transilvania, fie că descifrează esența frumosului perpetuat peste milenii în unitatea de gândire a meșterului casei sau bisericii de sat (comunicări Ioana Cristache Panait, *Semnificația istorică și valoarea artistică a bisericii de lemn din Vechea, jud. Cluj*; Ioana Cristache Panait și arh. Marinela Daia, *Tradiția lemnului la Fildu, jud. Sălaj*).

Ca și în sesiunile precedente, un loc important îl ocupă comunicările rezultatelor cercetărilor de monumente, fie că este vorba de studii pri-

vind verigi ce permit o apropiere tot mai profundă de fenomenul istoric și artistic, fie că ele servesc restabilirii vieții și formelor monumentelor în vederea punerii lor în valoare prin restaurare. În prima categorie se înscrie comunicarea arh. Cristian Moisesu (*Un monument bucureștean dispărut — biserica fostei mănăstiri Săvîndar*). Importantul monument bucureștean, distrus la sfîrșitul secolului al XIX-lea, prin coroborarea informațiilor oferite de cîteva imagini și de un relevu aproximativ exact din secolul trecut se dovedește a fi fost o biserică de un tip neobișnuit în Țara Românească: un plan trinavat marcat de două șiruri paralele de coloane și încununat de 5 turle. Noua ipoteză a reconstituirii structurii și datarea monumentului în a doua jumătate a secolului al XVI-lea reprezintă aportul comunicării la tot mai frecventele încercări de elucidare a problemelor ridicate de vechea arhitectură.

Comunicarea prezentînd rezultatele coroborate ale cercetărilor de arheologie și arhitectură (arh. Constanța Modoran și arh. Ion Chici-deanu, *Cetatea Bradu*) aduce noutatea unui monument mai vechi cu un secol și jumătate decît cel de toată lumea cunoscut la Bradu, jud. Buzău: o biserică înconjurată de o incintă puternică din deceniul III al sec. XVI, care suprapun un așezămînt mai vechi din lemn, datat cu o monedă în vremea lui Ștefan cel Mare.

O altă confirmare pentru istoria arhitecturii din România o constituie și restituirea prin săpături arheologice, a originalei structuri interioare a pronaosului bisericii fostei mănăstiri Cobia — jud. Dîmbovița (arh. Luminița Munteanu: o împărțire interioară a pronaosului într-un compartiment estic și un spațiu perimetral pe 3 din laturile lui, lărgit spre sud cu o absidiolă, destinată probabil să adăpostească mormîntul ctitorului).

Recente cercetări de arhitectură au prilejuit analizarea caselor din incinta fostei mănăstiri Berca, jud. Buzău (comunicare arh. Ana-Maria Orășanu), reliefind interesante caracteristici ale sistemului de boltire de la nivelul pivnițelor, ca și — pe un plan mai larg — unitatea de gândire în realizarea unui întreg grup de construcții similare în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Una dintre cele cîteva zeci de construcții similare din zona Mehedintii, cula Nistor de la Cerneți (comunicare arh. Mihaela Adrian), se dovedește a fi — în urma cercetării atente a istoriei și arhitecturii sale — de o reală valoare în contextul arhitecturii fortificate de mici dimensiuni, caracteristică Țării Românești în a doua jumătate a secolului XVIII și în primele decenii din secolul XIX.

Secolului al XIX-lea îi aparține și interesanta biserică de la mănăstirea Cernica (arh. Ion Dumitrescu, *O biserică de tipul Neogoe Basarab prea puțin cunoscută, biserica Sf. Nicolae de la mănăstirea Cernica*), reluînd la 3 secole, după celebrul model de la Argeș, structura devenită tradițională pentru marile biserici de mănăstire. Parte integrantă a comunicării, prezentarea restaurării este un frumos exemplu de punere în valoare a unui monument care își pierduse în timp funcționalitatea și interesul.

Spre deosebire de alte sesiuni similare, problemele picturii nu au fost dezbătute, cu excepția comunicării lui Radu Crețeanu (*Spontaneitate și fantezie în pictura murală medievală*).

Variate, bogate și de un mare interes s-au dovedit discuțiile care au urmat fiecărei serii de comunicări. Completări, nuanțări, sublinieri, puneri la punct, opinii diferite s-au întîlnit într-un dialog pe care îl sperăm fructuos. Printre cele mai interesante sînt cele care au reluat vechea problemă a preeminenței unor forme și structuri în arhitectura de lemn sau în cea de piatră și problema posibilităților transpunerii dintr-un material în altul (arh. Eugenia Greceanu și Tudor Oțeleșanu), a importanței cunoașterii structurii urbane a orașelor pentru istoria lor (prof. Vasile Drăguț), a necesității completării, prin cercetări arheologice, a cunoștințelor privind așezările fortificate din Moldova înainte de mijlocul sec. XIV (Al. Rădulescu), a includerii printre documentele cu valoare de martor social, economic și cultural a construcțiilor industriale dezafectate și aflate pe cale de dispariție (arh. Șt. Ionescu) precum și problema lărgirii preocupărilor pentru cercetarea epocii moderne (prof. Vasile Drăguț).

Din întreaga sesiune s-a desprins, ca o concluzie cu valoare de program, ideea importanței diversificării temporale și zonale a cercetării pentru a acoperi cît mai curînd petele albe de pe harta cunoștințelor noastre despre istoria civilizației țării.

T. S.